

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК [340.15:321] (477)"1918"

ДЖЕРЕЛА ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ПРАВА В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ «ГЕТЬМАНАТ» ЗА П. СКОРОПАДСЬКОГО

Ігор Бойко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: igor.boiko@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-8444-6787*

Проаналізовано джерела та характерні риси права в Українській Державі «Гетьманат» за П. Скоропадського. Розкрито передумови утворення Української Держави за П. Скоропадського. Зазначено, що в питаннях забезпечення правової основи діяльності Української Держави Гетьманська влада пішла шляхом відновлення дії тих нормативних актів царської влади і частково Центральної Ради, які не суперечили соціально-економічним і політичним інтересам Гетьманської України. Встановлено, що позитивним було те, що з початку свого існування Гетьманська влада встановила чіткі засади законотворчого процесу. Наголошено, що в «Законах про тимчасовий державний устрій України» вказувалося, що прийнятий, тобто підписаний Гетьманом, закон вступає в силу «від часу, призначеного для того в самім законі», а скасувати закон можна було тільки іншим законом.

Значну увагу зосереджено на аналізі рис цивільного, кримінального та процесуального права в Українській Державі. Встановлено, що в галузі цивільного права видано кілька законів, які регулювали питання власності та володіння. Вони загалом суворо захищали недоторканність приватної власності і законного володіння. У Законі від 29 квітня 1918 року, підписаному Гетьманом П. Скоропадським, містилося кілька норм, що стосувалися цивільних відносин.

Аргументовано, що кримінальне право в Українській Державі за Гетьманату мало відкрити каральну спрямованість. Це, зокрема, підтверджує посилену увагу законодавців до класифікації злочинів на такі види: проти держави та охорони громадського порядку і громадського спокою (до них належали протиправні діяння, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади; посягання на життя державного діяча; бандитизм; контрабанда та інші); проти власності (крадіжка, грабіж, шахрайство, умисне знищення або пошкодження майна та інші господарські злочини). Щодо останнього, то здебільшого велася боротьба зі спекуляцією різними видами товарів. Звертали увагу також на законодавче регулювання боротьби з іншими видами злочинів, зокрема злочинів проти особи, обороноздатності держави, хабарництва, установлювався порядок провадження деяких кримінальних справ та інше. Кримінальні покарання за злочини та інші правопорушення були доволі жорстокими: смертна кара, ув'язнення, конфіскація майна, штрафи, вигнання за межі держави тощо.

Особливу увагу в Українській Державі приділяли процесуальному праву. З моменту існування Гетьманату в Україні діяла змішана судова система, тобто суди, створені Тимчасовим урядом, суди, засновані Центральною Радою, та ще й судові інституції часів російської імперії, відроджувані урядом Української Держави. Одним із першочергових завдань Гетьманської адміністрації було налагодження ефективного функціонування органів судової влади. Від цього значною мірою залежала нормалізація ситуації в Україні. П.

Скоропадський 3 травня 1918 року призначив своїм наказом міністром судових справ М. Чубинського, перед яким було поставлено доволі відповідальне завдання: відновити діяльність судових органів. У результаті проведеної роботи 8 липня 1918 року Рада Міністрів прийняла закон «Про утворення Державного Сенату», яким було скасовано закон Центральної Ради від 2 грудня 1917 року про запровадження Генерального Суду і засновано в м. Києві Державний Сенат як вищу інстанцію в судових і адміністративних справах.

Ключові слова: джерела права, законодавство, держава, правове регулювання, Україна.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2023.77.012>

У сучасних умовах війни тоталітарної росії проти демократичної України надважливим завданням є захист і збереження Української держави. У цих складних умовах захисту державної незалежності помітно зросла увага в суспільстві до лем становлення і розвитку державницьких та правових традицій українського народу. Зацікавленість цією проблемою пов'язана і з теоретичним аналізом історії національної державності та права, їх витоками, етапами державотворення, і з необхідністю практичного використання історичних уроків та досвіду в сучасних умовах захисту і розбудови сучасної України.

Як відомо, традиції українського державотворення мають багатотисячолітню історію. Сучасна Україна є спадкоємницею державно-національних традицій, сформованих в Антській державі, Києво-Руській державі, Галицько-Волинській державі, Козацько-Гетьманській державі, Українській Народній Республіці за Центральної Ради, Українській Державі «Гетьманат» за П. Скоропадського, Українській Народній Республіці за Директорії, Західно-Українській Народній Республіці, Карпато-Українській Державі 1939 року, Українській Державі 1941 року. На жаль, були періоди, коли Українська державність була перервана і її територія перебувала у складі іноземних держав. Політика, яку проводили поневолювачі українських земель, переважно негативно позначалася на етнічній свідомості українців. Проте українці, як і інші європейські народи, формувалися волелюбними і завжди прагнули мати свою державу, а в часи її відсутності піднімалися на боротьбу за її відродження [1, с. 9–10].

В історії національного державотворення важливе місце займає Українська Держава – «Гетьманат», створена в період Української революції 1917–1921 років. Навесні 1918 року в Україні виникла складна соціально-економічна та політична ситуація, яка привела до політичної кризи і як наслідок – до зміни вищої державної влади. Ці зміни були зумовлені низкою важливих причин. Насамперед нерішучістю і непослідовністю Української Центральної Ради у внутрішній політиці й незадоволення нею в містах і селах, що привело до анархії, безладдя. З особливою наочністю це проявилось саме з початку 1918 року, коли більшовицькі окупаційні війська наступали на Українську Народну Республіку, а через деяких українських політиків, зокрема В. Винниченка та інших, не було створено дисциплінованої, чисельної армії як опори і гаранта національної безпеки. Невдоволеними були заможніші верстви українського селянства, що вимагали відновити приватну власність на землю й покласти край повоєнному хаосу; поміщики, які, опираючись на німецьку окупаційну владу, вимагали повернути їм конфісковані землі й маєтки; незаможні верстви селян і міщан, яким жилось вкрай тяжко, а від держави ніякої допомоги вони не отримували; робітництво. На всьому населенні лежав тягар сплати Німеччині й Австро-Угорщині продовольчих та матеріальних поставок. Центральна Рада, яка не мала зі своєю непевною просоціалістичною

політикою авторитету, ні тісних зв'язків з провінцією, не була в змозі виконувати своїх зобов'язань перед союзниками [2, с. 419].

Політична криза була викликана також колонізаторською політикою Німеччини та невирішенням аграрного питання. Неспроможність Української Центральної Ради забезпечити постачання до Німеччини продовольства, змушувало німецьких чиновників втручатися у внутрішні справи України. Німецькі військові почали самовільно реквізувати в українського населення, передусім – селян, продукти харчування, фураж, худобу. Почалися конфлікти з окупаційними військами. Безпорадність Центральної Ради з її нерішучістю, декларативністю, затеоретизованістю була повною і це позначилося на недовірі до неї насамперед у селянства [3, с. 419].

Посилювало політичну кризу виникнення суперечностей між Українською Центральною Радою та консервативними колами України (заможними селянами, підприємцями та ін.); небажання і невміння Української Центральної Ради створити регулярну українську армію та ефективні правоохоронні органи; нездатність керівників Української Центральної Ради налагодити організацію ефективного державного управління, відсутність політичного досвіду; прихильність деяких лідерів Української Центральної Ради до соціалістичних ідей, підризна пропаганда агентури РКП(б); ворожість російського населення, партій і організацій щодо Української Держави; втрата Українською Центральною Радою соціальної опори, виснаженість українського населення від нестабільності.

За умовами Брестського мирного договору від 9 лютого 1918 року УНР дозволила Німеччині та Австро-Угорщині увійти на свою територію. Півмільйонна армія союзників швидко виконала свої завдання і визволила Україну від російсько-більшовицьких загарбників [4, с. 300]. Наприкінці лютого 1918 року Центральна Рада та уряд Української Народної Республіки повернулися до звільненого від більшовиків Києва. Українська влада не змогла стабілізувати внутрішньополітичну ситуацію в Україні, встановити ефективну адміністрацію на місцях та гарантувати виконання Брестського мирного договору. Соціалістичний курс, якого дотримувался український уряд до більшовицької окупації, змінено не було. В низці регіонів мали місце прояви корупції і бандитизму. Таким станом справ було обурене не лише українське населення, а й німецьке та австро-угорське командування, які були зацікавлені в нормалізації господарського життя України, щоби розпочати імпорт українського збіжжя для потреб власних країн. Представник німецького командування в Україні генерал Герман фон Ейхгорн узяв владу до своїх рук: поміщикам повертали землі, реманент, селянам наказано засівати поля і встановлено розміри поставок німецьким властям, запроваджено смертну кару за розкрадання приватного майна, створено польові суди, роззброювалися військові формування Центральної Ради [5, с. 5–13].

За обставин, що склалися, серед деяких політичних сил України визріла думка щодо необхідності встановлення сильної влади. Цю ідею підтримувала й низка несоціалістичних організацій і партій, що виникли саме тоді: Партія хліборобів-демократів, Українська народна громада, Союз земельних власників та ін. Всі вони почали схилитися до передачі влади в руки Гетьмана – традиційної для України посади. Підбрано, після довгих переговорів, й відповідну кандидатуру – генерала П. Скоропадського. Схвалило цю кандидатуру й німецьке окупаційне командування, яке щораз частіше втручалось у внутрішні справи України.

Отож 29 квітня 1918 року в місті Києві відбувся Всеукраїнський з'їзд хліборобів, на який прибуло орієнтовно 6 400 делегатів з 8 губерній України – переважно землевласників (поміщиків, заможних селян, представників фінансово-промислових

верств тощо). З'їзд висловив недовіру Центральній Раді та її урядові. Майже всі делегати висловилися за встановлення сильної влади в Україні у формі Гетьманату. Гетьманом у цей же день й було обрано спадкоємця старовинного українського козацько-старшинського роду П. Скоропадського. Його обрання було своєрідним протестом освічених та заможних верств населення України проти Центральної Ради, представленої прихильниками соціалістичних, марксистських й революційних ідей. Ці ідеї сповідувала більшість членів Центральної Ради. Обрання Гетьманом П. Скоропадського було надією на відновлення українських національних державницьких традицій, які активно розвивало козацтво в союзі з українською шляхтою у часи Української козацької держави. У Києві в соборі Святої Софії єпископ Никодим миропомазав новообраного Гетьмана на цю посаду. Нова влада відмовилася від політики Центральної Ради і проголосила утворення Української Держави – «Гетьманат», яка існувала до 14 грудня 1918 року. На думку П. Скоропадського, «Гетьманат» вважався історичною формою правління в Україні. Територія Української Держави майже збігалася з кордонами Української Народної Республіки. Відразу ж, тобто в день свого обрання (29 квітня) Гетьман П. Скоропадський видав «Грамоту до всього українського народу» та «Закони про тимчасовий устрій України» [6, с. 340–341]. У них зазначено, що державне будівництво здійснюватиметься «на основі твердих законів, виданих в установленій черзі». П. Скоропадський наголошував про свій прихід «волею народу» до влади та рішуче відмежувався від усієї політики Центральної Ради, оголосивши її та усі її установи нездатними «до державної творчої праці». Він також заявив, що для забезпечення порядку і спокою бере у свої руки всю повноту влади над Україною. Центральна Рада, її місцеві органи та установи, земельні комітети та інші оголошувались розпущеними, уневажненим – все її законодавство, відновлені всі попередні форми і види приватної власності [7, с. 264]. Оточення П. Скоропадського складалося з поміркованих консервативних урядовців, військових і громадських діячів. Більшість із них була українцями, щоправда, зрусифікованими. Серед державних діячів гетьманського уряду переважали переконання, що вдасться побудувати нову форму Української Держави, яка встановить стабільний політичний лад на засадах приватної власності, законності та забезпечить національне відродження.

З перших днів існування Української Держави, її глава П. Скоропадський прагнув «сформувати іншу, більш помірковану владу». Він хотів створити «здібний до державної праці сильний уряд; відбудувати армію і адміністративний апарат, яких в той час фактично не існувало, і за їх поміччю відбудувати порядок, опертий на праці; провести необхідні політичні та соціальні реформи». Політичну реформу він уявляв собі так: «ні диктатура вищого класу, ні диктатура пролетаріату, а рівномірна участь усіх груп суспільства в політичному житті краю» [8, с. 276]. Але не все так склалося, як задумав П. Скоропадський. Зокрема, почалося масове повернення поміщиків та капіталістів в Україну. Їм поверталися землі, маєтки, фабрики і заводи, виплачувалася компенсація за збитки, яких вони зазнали за Центральної Ради. Почалися гострі конфлікти з селянством, яке до цього часу встигло захопити значну частину поміщицьких земель, реманент. Обмежено політичні права і свободи, оскільки демократія саме тоді переросла в анархію, ліквідовано 8-годинний робочий день тощо [9, с. 2015]. Тяжке становище широких мас, незавершеність реформ, залежність від окупаційної влади, поразка Німеччини та її союзників у Першій світовій війні стали причинами падіння Гетьманської влади в листопаді 1918 року.

Незважаючи на напружену політичну та економічну ситуацію в Українській Державі, значна увага приділялася врегулюванню правових відносин. У питанні забезпечення правової основи діяльності Української Держави Гетьманська влада пішла шляхом відновлення чинності тих нормативних актів царської влади і частково Центральної Ради, які не суперечили соціально-економічним і політичним інтересам Гетьманської України. Так, 16 травня 1918 року міністерство праці розповсюдило циркуляр «Про закони, циркуляри і розпорядження Російського уряду і Центральної Ради», за яким усі акти в галузі трудового права, якщо вони не були скасовані владою Української Держави, зберігали чинність. Позитивним було й те, що з початку свого існування Гетьманська влада встановила чіткі засади законотворчого процесу. У «Законах про тимчасовий державний устрій України» вказувалося, що прийнятий, тобто підписаний Гетьманом, закон вступає в силу «від часу, призначеного для того в самім законі», а скасувати закон можна було тільки іншим законом [10, с. 106].

Право готувати законопроекти отримали відповідні міністерства. Після цього вони передавалися у Раду міністрів, де схвалювалися (або ні) і надходили на підпис до Гетьмана. Він остаточно й вирішував долю законопроекту – підпис Гетьмана вводив закон у дію. Для більш чіткого врегулювання законотворчого процесу 2 червня 1918 року був прийнятий закон «про порядок складання законопроектів, внесення їх до Ради міністрів, обговорення, затвердження їх та про форму і порядок оголошення законів». Керівництво цим процесом покладалося на Державну канцелярію і державного секретаря, який особисто подавав складені міністерствами законопроекти до Ради міністрів [11, с. 752–753].

У галузі цивільного права видано кілька законів, які регулювали питання власності і володіння. Наприклад, Закон «Про право продажу і купівлі земель поза міськими поселеннями» та ін. Вони загалом захищали недоторканність приватної власності і законного володіння. У Законі від 29 квітня 1918 року, підписаному Гетьманом П. Скоропадським, містилося кілька норм, що стосувалися цивільних правовідносин. За статтею 17, оселя кожного визнавалася недоторканою. Кожен український козак і громадянин мав право вільно вибирати місце проживання, працю, придбати і відчужити майно, без заборони виїжджати за кордон Української Держави (стаття 18), гуртуватися у спілки з метою, яка не суперечить Закону (стаття 22). За статтею 19, власність оголошена недоторканою; примусове відчуження нерухомого майна, якщо це було потрібно для державної чи громадської користі, могло бути проведено виключно за відповідну плату [12, с. 117]. Прогресивним було положення про право приватної власності як фундамент культури і цивілізації, які відбудовуються повною мірою в області економічній і фінансовій відбувається повна свобода торгу й відчиняється широкий простір приватного підприємства й ініціативи. Позитивне відношення П. Скоропадського до приватної власності на засоби виробництва свідчило про прагнення побудови країни з ринковою економікою.

Кримінальне право в Українській Державі за Гетьманату зазнало трансформації. Низка кримінально-правових норм мали каральну спрямованість. Це, зокрема, підтверджує посиленна увага законодавців до класифікації злочинів на такі види: проти держави та охорони громадського порядку і громадського спокою (до них належали протиправні діяння, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади; посягання на життя державного діяча; бандитизм; контрабанда та інші); проти власності (крадіжка, грабїж, шахрайство, умисне знищення або пошкодження майна та інші господарські злочини). Щодо останнього, то здебільшого велася боротьба зі спекуляцією різними видами товарів. Звертали увагу також на законодавче регулювання боротьби з

іншими видами злочинів, зокрема злочинів проти особи, обороноздатності держави, хабарництва, установлювався порядок провадження деяких кримінальних справ та інше [13, с. 15–16]. За вчинення злочинів було передбачено такі кримінальні покарання: смертна кара, ув'язнення, конфіскація майна, штрафи, вигнання за межі держави тощо. Складна політична та економічна ситуація в Українській Державі П. Скоропадського зумовила активізацію селянсько-повстанського руху, спричиненого посиленням репресій в українських селах. Це викликало значну стурбованість вищих органів державної влади [14, с. 260]. Саме на забезпечення політичної та економічної безпеки Української Держави, охорони державного порядку та громадського спокою було спрямовано низку нормативно-правових актів, серед яких – постанова «Про деякі тимчасові заходи щодо охорони державного порядку і громадського спокою» від 26 липня 1918 року. Вона надавала право притягнути до кримінальної відповідальності осіб, що посягали на державний лад і громадський спокій, навіть якщо ці злочини були вчинені в місцевостях, у яких не було оголошено воєнний стан. До таких злочинів належали: зрада держави, шпигунство, повстання проти влади, опір владі, напад на військовослужбовців при виконанні ними посадових обов'язків, антидержавна агітація, знищення або пошкодження військового майна, вантажів, технічних засобів і засобів зв'язку, вбивство, розбій, грабіж, підпал та згвалтування. Також до цих злочинів постанова відносила злочини проти державного ладу України: напад на урядових осіб цивільного відомства при виконанні або з приводу виконання ними службових обов'язків, навмисне знищення або пошкодження майна і підробку грошових знаків. Посилював відповідальність за вказані злочини Закон «Про доповнення постанови про деякі тимчасові заходи до охорони державного порядку та громадського спокою» від 2 жовтня 1918 року [15, с. 405–408].

Ухвалені закони про кримінальну відповідальність не послабили боротьбу селянства за свої права. З метою забезпечення державної безпеки та правопорядку в Українській Державі було затверджено постанову «Про заходи щодо осіб, які загрожують державній безпеці Української Держави та її правопорядку» від 24 вересня 1918 року. Вона надавала право міністрові внутрішніх справ на всій території держави, губерніальним старостам та столичним і міським отаманам у межах підлеглих їм територій видавати розпорядження про проведення обшуків і вилучення речей та затримувати осіб, запідозрених у вчиненні діянь, що загрожують державній безпеці та правопорядку в суспільстві. Під час проведення обшуків і вилучень правоохоронні органи керувалися правилами, встановленими законодавством для попереднього слідства. Було визначено строк арешту як запобіжного заходу, підозрюваних могли затримувати на два місяці, а з 30 листопада – на три. Встановлювався прокурорський нагляд за додержанням законності на час попереднього слідства. Крім цього, у разі необхідності вказані особи могли бути примусово вислані на строк до двох років у спеціально визначені Радою міністрів місцевості або за межі Української Держави.

В Українській Державі до особливо тяжких державних злочинів було віднесено замах на життя і здоров'я Ясновельможного Пана Гетьмана. Так, 27 листопада 1918 року Рада міністрів Української Держави ухвалила законопроект «Про захист життя, недоторканності й честі особи Гетьмана всієї України», який передбачав кримінальне покарання за низку таких протиправних дій: посягання на життя, здоров'я й свободу особи Гетьмана, а також за посягання на його верховну владу шляхом її обмеження чи позбавлення; участь в організованій групі, заклик до утворення організованої групи з метою вчинення зазначених дій; образа особи

Гетьмана, погроза його особі, вчинена безпосередньо або заочно, розповсюдження чи прилюдне виставлення творів чи малюнків, образливих для його гідності; виготовлення творів чи малюнків, що містять образу або погрозу особі Гетьмана, а також тиражування, переховування чи доставка з-за кордону таких творів, якщо розповсюдження чи прилюдне виставлення їх не відбулося [16, с. 406].

Важливим правовим засобом боротьби проти страйків та саботажів, які охоплювали дедалі більше різних підприємств, стало прийняття постанови «Про відновлення в Україні сили закону Російської держави від 2 грудня 1905 року про покарання за участь у деяких страйках» від 19 липня 1918 року, яка передбачала кримінальне переслідування та суворі покарання за будь-які заклики чи агітацію до страйків [17, с. 304].

Розвиток кримінального законодавства Української Держави здійснювався шляхом вибіркового скасування, оновлення й доповнення тих кримінально-правових норм, які не суперечили політичним та соціально-економічним засадам Української Держави. Важливим нормативно-правовим актом колишньої російської імперії було «Уложення про покарання кримінальні та виправні», зокрема норми щодо боротьби з контрабандою. Також в Українській Державі було прийнято закон від 2 вересня 1918 р. щодо відповідальності державних службовців чи військовослужбовців, звинувачених у контрабанді. Цей закон передбачав кримінальну відповідальність, зокрема для військовослужбовців прикордонної служби, за переміщення товарів через кордон контрабандним способом поза митними пунктами та за допомогу такому переміщенню. Розрізняли два види цього злочину: під час виконання службових обов'язків з охорони кордонів та поза виконанням таких обов'язків.

В Українській Державі значну увагу зосереджували на боротьбі зі злочинами проти власності [18, с. 758]. Було прийнято низку нормативно-правових актів щодо визначення покарання і підсудності за ці злочини, забезпечення законності й порядку в галузі сільського господарства тощо. Отож, 14 грудня 1918 року було прийнято постанову «Про деякі тимчасові зміни кар за крадіжку, шахрайство, присвоєння та розтрату чужого майна і поширення підсудності карних справ Мировим суддям», згідно з якою за перелічені в назві протиправні діяння, підсудні Мировим судам, до відповідальності притягували винних осіб, якщо вартість майна, захопленого через ці злочини, не перевищувала 1500 крб (раніше було 300 крб), покарання за ці злочини залишалися такими, як раніше. Натомість, якщо вартість захопленого через крадіжку або шахрайство, присвоєного або розтраченого майна перевищувала 1500 крб, то покарання призначали відповідно до статей «Уложення про покарання кримінальні та виправні (у редакції 1885 року)» [19, с. 407–408].

П. Скоропадський мав продовольчі зобов'язання перед країнами Четверного союзу, що виражались у продовольчих та матеріальних поставках Німеччині й Австро-Угорщині. Тому для нього важливим було збереження зібраного урожаю, хліба, розширення посівних площ, збільшення обсягів вирощеної сільськогосподарської продукції. Проте на перешкоді часто ставали потреби селян, які були виснажені Першою світовою війною, руїною, конфліктами з окупаційними військами, а отже, були вкрай не задоволені внутрішньою політикою Гетьманського уряду. Непоодинокі факти бойкоту поставок збіжжя, нищення посівів, підпалу врожаю, вирізання худоби вимагали законодавчого врегулювання цього виду протиправних діянь [20, с.260–261]. Саме тому значну увагу було приділено забезпеченню законності й порядку в галузі сільського господарства, зокрема щодо умисного знищення різного сільськогосподарського майна (посіви, хліб у снопах або зерні, сінокоси, сільськогосподарський живий і робочий інвентар). Так,

29 червня 1918 року було прийнято постанову «Про деякі тимчасові доповнення окремих статей «Уложення про покарання кримінальні та виправні», в якій було передбачено заходи кримінального примусу за підпал власником свого майна; за умисне знищення власником чи сторонніми особами сільськогосподарських речей, зокрема живий і робочий сільськогосподарський інвентар [21, с. 303].

Тимчасовий закон про заходи боротьби зі занепадом сільського господарства було ухвалено 8 липня 1918 року. Він надавав право губернським земським комісіям видання обов'язкових постанов про примусове використання живого та робочого сільськогосподарського інвентаря тих власників, які не повністю використовують його у власних господарствах, для робіт в інших господарствах і для перевезень, які мають державне значення; про норму платні за сільськогосподарську працю та примусове виконання місцевим населенням термінових сільськогосподарських робіт. За порушення цих постанов встановлювалася кримінально-правова санкція у вигляді арешту до трьох місяців і штрафу до 500 крб. Передбачено було й кримінальне покарання – ув'язнення на строк до одного року чи примусові громадські роботи на такий же термін – за псування чи знищення посівів, зібраного врожаю, а також за схилення до таких вчинків. Важливу державну функцію виконував закон «Про передачу хліба врожаю 1918 р. у розпорядження держави» від 15 липня 1918 року, який зобов'язував власників хліба охороняти його на свій страх і ризик, нести за охорону хліба цивільну, а в певних випадках – і кримінальну відповідальність.

Кримінальне законодавство Української Держави передбачало відповідальність за спекуляцію, яка стала на перешкоді здійснення економічної політики Гетьманського уряду. На боротьбу з господарськими злочинами, зокрема спекуляцією різними видами товарів, була спрямована постанова «Про заходи боротьби зі спекуляцією закордонною валютою» від 8 липня 1918 року, яка передбачала заборону купівлі-продажу закордонних грошових знаків на суму понад одну тисячу карбованців поза місцями, визначеними Міністерством фінансів, а також доповнення «Уложення про покарання кримінальні та виправні» статтею відповідного змісту, що встановлювала кримінальні покарання за зазначені заборонені дії [22, с. 759–760].

Тимчасовий закон про кримінальну відповідальність за перевищення граничних цін та за спекуляцію було ухвалено 24 липня 1918 року. Він забороняв перевищення цін на товари, торгівля якими підлягала урядовій регламентації, а також був спрямований проти безперервно зростаючої спекуляції найбільш необхідними для населення товарами, торгівля якими залишалася вільною. Цей Закон мав важливий характер і призупиняв дію раніше виданих законів про кримінальну відповідальність за підвищення цін і спекуляцію, оскільки застосування на практиці цих законів довело повну непридатність їх для боротьби зі спекулянтами [23, с. 760].

Отже, в Українській Державі «Гетьманат» за П. Скоропадського кримінальне законодавство, незважаючи на труднощі та недоліки, розвивалося. За короткий час в державі було розроблено кримінально-правове законодавство для боротьби зі злочинністю, проте у зв'язку з важким економічним станом, політичною нестабільністю та постійними військовими діями на території Української Держави вадити його в життя на практиці вдалося лише частково. Кримінально-правові норми Гетьманату були спрямовані на врегулювання найважливіших галузей державного та громадського життя. Посилена увага приділялася забезпеченню державної безпеки та громадського спокою. У цій галузі було посилено кримінальну відповідальність за деякі злочини проти держави, зокрема, державну зраду, повстання

проти влади, опір владі, злочини проти державного устрою України, призначено відповідальність за страйки і контрабанду тощо. Значну увагу приділено і злочинам проти власності. Тривала боротьба з крадіжками майна, розбоями, шахрайством, присвоєнням та розтратою майна. Особливо це стосувалося галузі сільського господарства, де набули поширення такі злочини, як умисне знищення або пошкодження сільськогосподарського інвентаря та товарів виробництва, підпали.

Значну увагу в Українській Державі приділяли процесуальному праву, яке регулювало порядок здійснення судочинства. Одним із першочергових завдань Гетьманської адміністрації було налагодження ефективного функціонування органів судової влади та судочинства. Від цього значною мірою залежала нормалізація ситуації в Україні [24, с.3-5].

Важливе місце в Українській Державі відводилося судовій системі, яка за весь попередній, революційний час зазнала найменше змін. За законами про тимчасовий державний устрій України верховною судовою інстанцією залишався Генеральний Суд – «як найвищий хоронитель і захисник закону України та найвищий суд України для справ будівництва та адміністративних» [25, с. 330–333]. Голова суду та генеральні судді призначалися гетьманом з числа осіб, що мали вищу юридичну освіту та значний практичний досвід. Загальне керівництво судочинством здійснювало Міністерство юстиції. Отож 20 травня при ньому разом з іншими комісіями утворено комісію «для перегляду заведення Генерального та Апеляційного судів», а 25 травня Гетьман підписав закон про титул, іменем якого твориться суд – отже, «іменем закону Української Держави» [26, с. 426].

Так, 2 червня прийнято закон, яким конкретизували структуру та функції Генерального Суду, який, нагадаємо, був утворений ще при Центральній Раді. У ньому передбачалися засади проведення майбутньої судової реформи. Отож згідно з цим законом Генеральний Суд складався з трьох департаментів: цивільного, карного і адміністративного. Тимчасово, до завершення судової реформи, він виконував касаційні функції Головного військового суду. Зрештою, й увесь цей закон був тимчасовим, бо, як зазначалося, він діятиме тільки до видання нового закону – про Державний Сенат, підготовка якого йшла в рамках судової реформи [27, с. 426–427].

Гетьман П. Скоропадський першочерговим завданням уважав реформування судової влади шляхом налагодження ефективного функціонування судів та судочинства. У зв'язку з цим 3 травня 1918 року П. Скоропадський призначив своїм наказом міністром судових справ М. Чубинського, перед яким було поставлено доволі відповідальне завдання: відновити діяльність судових органів. В результаті проведеної роботи 8 липня 1918 року Рада міністрів прийняла Закон «Про утворення Державного Сенату», яким було скасовано закон Центральної Ради від 2 грудня 1917 року про запровадження Генерального Суду і засновано в м. Києві Державний Сенат як вищу інстанцію в судових і адміністративних справах. Характерною особливістю цього закону було те, що він рекомендував судовим установам у своїй роботі тимчасово керуватися «Установленням Російського Урядового Сенату», «Установленням судових установ» та «Статутами кримінального та цивільного судочинства». Фактично закон визначав лише структуру Державного Сенату, вимоги до senatorів та порядок їхнього призначення. Того ж дня було прийнято Закон «Про судові палати та апеляційні суди», який був затверджений Гетьманом [28, с. 10].

В Українській Державі діяли мирові суди. Мирові судді призначалися міністром юстиції. Так, 14 і 21 липня були видані дві постанови Ради міністрів щодо встановлення підсудності мирових судів відповідно в кримінальних і цивільних

справах. Окрім системи загальних судів, встановлено й спеціальні. Це, зокрема, військові суди. Вони діяли на підставі Закону «Про організацію військово-судових установ та їх компетенції» від 21 червня 1918 року. Вони поділялися на вищі і штабні суди. До вищих віднесено Київський і Катеринославський військові суди, до штабних – ті, що діяли при Головному штабі, штабах корпусів і дивізій. Справи у цих судах розглядалися колегіями у складі голови та кількох суддів, за участю прокурора і захисника. Обов'язковою у військових судах була посада військового слідчого. У своїй діяльності всі суди – загальні і військові мали керуватися колишнім російським законодавством. Щоправда, із застереженням, «оскільки постанови цих законів не будуть суперечити новим законам Української Держави». Домінував пріоритет інтересів держави над інтересами особи [29, с.428].

В Українській Державі Гетьмана П. Скоропадського його адміністрація, визнавши де-факто застосування попереднього законодавства, пішла шляхом вибіркового скасування насамперед тих актів, що суперечили соціально-економічним і політичним засадам Української Держави. Зокрема, були скасовані Закон Центральної Ради «Про утворення Генерального суду» та Закон «Про заведення апеляційних судів». Однак залишалися чинними більшість законів колишньої російської імперії, зокрема діяли «Статут про покарання, що накладалися народними суддями», 1864 року, «Уложенням про покарання кримінальні і виправні» 1845 року в редакції 1885 року, хоча до них Гетьманський уряд поступово вносив зміни.

Гетьманська влада прийняла Закон «Про військову підсудність» від 30 травня 1918 року і ухвалила 26 липня 1918 року Радою міністрів постанову «Про деякі тимчасові заходи до охорони державного порядку і громадського спокою», у яких визначила їхню важливість для судової реформи. Отож 21 червня 1918 року Гетьман П. Скоропадський затвердив Закон «Про організацію військово-судових установ та їх компетенцію», за яким військові суди Української Держави поділялися на вищі, дислоковані в Києві та Катеринославі, і штабові, що створювалися при штабах дивізій, корпусів та Головному штабі військ республіки [30, с. 762]. На підставі Закону «Про організацію військово-судових установ та їх компетенцію» військові суди були з юрисдикцією загального і спеціального характеру у сфері правовідносин, пов'язаних з деліктами, оскільки відповідно до їх компетенції їм були підвідомчі справи і щодо військових, і щодо цивільних осіб. Рада Міністрів 24 жовтня 1918 року прийняла Закон «Про вибори суддів до військових судів». У цьому документі було висунуто вимоги щодо осіб, які могли стати суддями зазначених судових установ [31, с. 12]. Незважаючи на складний військовий час і в період Центральної Ради, і в період Гетьманату, кримінально-процесуальне право в Україні не тільки діяло, а й розвивалося. Гетьман скасував ряд судових законодавчих актів Центральної Ради, які містили цілу низку правових норм позитивного характеру, спрямованих на вдосконалення судової системи і на демократизацію судочинства.

Так, Українська Держава «Гетьманат» мала важливе історичне значення, оскільки завдяки їй було збережено ідентичність української нації й поглиблено процес українського державотворення. Це була чергова спроба українського народу відновити національну державу, створити ефективні органи державної влади та місцевого самоврядування, сформувати ефективну державну службу, розбудувати фінансову та судову системи, створити міцну армію, ефективне законодавство. Вагомими були зовнішньополітичні здобутки гетьманського уряду. Українська Держава мала 11 дипломатичних і майже 50 консульських представництв у 20 країнах, а на своїй території – 12 дипломатичних і 42 консульські представництва з 24 держав. Внутрішня політика П. Скоропадського розвивалася на засадах

утвердження приватної власності на землю та включення її в товарообіг, розвиток і утвердження українства. Найпомітнішими були досягнення в культурно-освітній сфері. Здобутки Гетьманату виявилися завдяки утворенню за державний кошт важливих для розвитку суспільства культурних, наукових, освітніх установ: Академії наук, національної бібліотеки, університетів, галереї мистецтв, оперного театру, історичного музею, хорової капели, симфонічного оркестру та ін. Особливого розвитку набула українізація середньої та вищої школи.

За сім з половиною місяців Гетьман досягнув значних успіхів в українському державотворенні, плідним та інтенсивним процесом було, зокрема і законотворення. Великим позитивом було й те, що українці заявили про себе всьому світові як окрема нація, яка має право на власну державу; значно підвищився рівень національної свідомості тогочасного українського народу; українці здобули досвід державотворення, який міцно вкоренився в історичну пам'ять і став надбанням наступних поколінь борців за Українську державу, зокрема і на початку ХХІ століття.

В Українській Державі за Гетьманату П. Скоропадського значна увага приділялася правовому регулюванню суспільних відносин. Особливо важливим було врегулювання цивільних, кримінальних та процесуальних правовідносин. Незважаючи на труднощі та недоліки, правове регулювання було упорядковано і на належному рівні виконувало свої функції. За короткий час у державі було розроблено цивільне, кримінальне, процесуальне та інше законодавство. Проте у зв'язку з важким економічним станом, політичною нестабільністю та постійними військовими діями на території Української Держави впровадити його у життя на практиці вдалося лише частково. Правові норми Гетьманату були спрямовані на врегулювання найбільш важливих галузей державного та громадського життя. Посилена увага приділялася забезпеченню розвитку приватної власності та власної економіки, державної безпеки та громадського спокою, захисту прав та інтересів громадян тощо.

Список використаних джерел

1. Кубів С. Століття свободи й незламності. *Право України*. 2017. № 3. С. 9–10.
2. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2015. С. 419.
3. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2015. С. 419.
4. Захарченко П. Історія українського права : навч. посібн. / Київський національний університет імені Івана Франка. Київ : ВД «Освіта України», 2019. С. 300.
5. Дорошенко Д. Історія України. 1917–1923 рр.: Українська гетьманська держава 1918 року. Ужгород, 1930. С. 5–13.
6. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посібник / упоряд.: А. С. Чайковський (кер.) та ін. Київ, 2003. С. 340–341.
7. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2015.
8. Історія держави і права України : підручник / за ред. А. С. Чайковського. Київ, 2004. С. 276.
9. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. Курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2015.
10. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Видав. Дім «Ін Юре», 2007. С. 106.

11. Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ–ХХ ст.) : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 752–753.
12. Слюсаренко А., Томенко М. Історія Української Конституції. Київ, 1997. С. 117.
13. Кісілюк Е. М. Кримінальне законодавство в період українського державотворення (1917–1921 рр.) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. С. 15–16.
14. Захарченко П. П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. С. 260.
15. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посібник. Київ : Атіка, 2011. С. 405–408.
16. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посібник. Київ : Атіка, 2011. С. 406.
17. Захарченко П. Історія українського права : навч. посібник / Київський національний університет імені Івана Франка. Київ : ВД «Освіта України», 2019. С. 304.
18. Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ–ХХ ст.) : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 758.
19. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посібник. Київ : Атіка, 2011. С. 407–408.
20. Захарченко П. П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. С. 260–261.
21. Захарченко П. Історія українського права : навч. посібник. Київський національний університет імені Івана Франка. Київ : ВД «Освіта України», 2019. С. 303.
22. Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ–ХХ ст.) : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 759–760.
23. Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ–ХХ ст.) : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 760.
24. Вовк Ю. С. Організація, структура та компетенція судових органів Української Держави (1918 р.). Львів : Світ, 1999. С. 3–5.
25. Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку / авт. кол.: В. С. Бігун, І. Й. Бойко, Т. І. Бондарук, К. А. Віслобоков, О. А. Гавриленко, Л. О. Зайцев, А. Ю. Іванова, О. О. Малишев, І. В. Музика, В. Т. Окіпнюк, Є. В. Ромінський, О. О. Самойленко, М. І. Сірий, І. Б. Усенко (кер. кол.), М. Д. Ходаківський, Л. В. Худоляр, О. Н. Ярмиш. НАН України. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького; Міжнародна асоціація істориків права. Київ : Наукова думка, 2014. С. 330–333.
26. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2015. С. 426.
27. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2015. С. 426–427.
28. Землянська В. В. Кримінально-процесуальне законодавства Центральної Ради, Гетьманату Скоропадського та Директорії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень». Харків, 2002. С. 10.
29. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс : підручник. Київ : Ін Юре, 2015. С. 428.
30. Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ–ХХ ст.) : посіб. для студ. вищ. навч. закл. Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 762.
31. Землянська В. В. Кримінально-процесуальне законодавства Центральної Ради, Гетьманату Скоропадського та Директорії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень». Харків, 2002. С. 12.

References

1. Kubiv, S. (2017). Stolittia svobody j nezlamnosti. *Pravo Ukrainy*, 9–10.
2. Tyschuk, B. J., Bojko, I. J. (2015). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy: akad. kurs: pidruchnyk. Kyiv: In Yure, 419.
3. Tyschuk, B. J., Bojko, I. J. (2015). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy: akad. kurs: pidruchnyk. Kyiv: In Yure, 419.
4. Zakharchenko, P. (2019). Istoriiia ukrains'koho prava: navch. posibn. / Kyivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka. Kyiv: VD «Osvita Ukrainy», 300.
5. Doroshenko, D. (1930). Istoriiia Ukrainy. 1917–1923 rr.: Ukrains'ka het'mans'ka derzhava 1918 roku. Uzhhorod, 5–13.
6. Chajkovs'kyj, A. S. (2003). Khrestomatiia z istorii derzhavy i prava Ukrainy: navch. posib. / Uporiad. Kyiv, 340–341.
7. Tyschuk, B. J., Bojko, I. J. (2015). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy: akad. kurs: pidruchnyk. Kyiv: In Yure.
8. Chajkovs'koho, A. S. (2004). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy: Pidruchnyk. Kyiv, 276.
9. Tyschuk, B. J., Bojko, I. J. (2015). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy: akad. kurs: pidruchnyk. Kyiv: In Yure.
10. Kul'chyts'kyj, V. S. (2007). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy: pidruch. dlia stud. vysch. navch. zakl. Kyiv: In Yure, 106.
11. Bojko, I. J. (2014). Istoriiia pravovoho rehuliuвання tsyvil'nykh, kryminal'nykh ta protsesual'nykh vidnosyn v Ukraini (IX–XX st.): posib. dlia stud. vysch. navch. zakl. Lviv: Vydav. tsentr LNU imeni Ivana Franka, 752–753.
12. Sliusarenko, A. (1997). Istoriiia Ukrains'koi Konstytutsii, 117.
13. Kisiliuk, E. M. (2003). Kryminal'ne zakonodavstvo v period ukrains'koho derzhavotvorennia (1917–1921 rr.) dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. Kyiv, 15–16.
14. Zakharchenko, P. P. (2004). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy : pidruchnyk. Kyiv: Atika, 260.
15. Terliuk, I. Ya. (2011). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy : navch. posib. Kyiv: Atika, 405–408.
16. Terliuk, I. Ya. (2011). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy : navch. posib. Kyiv: Atika, 406.
17. Zakharchenko, P. (2019a). Istoriiia ukrains'koho prava: navch. posibn. Kyivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka. Kyiv: VD «Osvita Ukrainy», 304.
18. Bojko, I. J. (2014a). Istoriiia pravovoho rehuliuвання tsyvil'nykh, kryminal'nykh ta protsesual'nykh vidnosyn v Ukraini (IX–XX st.). Lviv: Vydav. tsentr LNU imeni Ivana Franka, 758.
19. Terliuk, I. Ya. (2011). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy : navch. posib. Kyiv: Atika, 407–408.
20. Zakharchenko, P. P. (2004). Istoriiia derzhavy i prava Ukrainy : pidruchnyk. Kyiv: Atika, 260–261.
21. Zakharchenko, P. (2019b). Istoriiia ukrains'koho prava: navch. posibn. / Kyivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka. Kyiv: VD «Osvita Ukrainy», 303.
22. Bojko, I. J. (2014). Istoriiia pravovoho rehuliuвання tsyvil'nykh, kryminal'nykh ta protsesual'nykh vidnosyn v Ukraini (IX–XX st.): posib. dlia stud. vysch. navch. zakl. Lviv: Vydav. tsentr LNU imeni Ivana Franka, 759–760.
23. Bojko, I. J. (2014). Istoriiia pravovoho rehuliuвання tsyvil'nykh, kryminal'nykh ta protsesual'nykh vidnosyn v Ukraini (IX–XX st.): posib. dlia stud. vysch. navch. zakl. Lviv: Vydav. tsentr LNU imeni Ivana Franka, 760.
24. Vovk, Yu. Ye. (1999). Orhanizatsiia, struktura ta kompetentsiia sudovykh orhaniv Ukrains'koi Derzhavy (1918 r.). Lviv : Svit, 3–5.
25. Bihun, V. S., Bojko, I. J., Bondaruk, T. I., Vislobokov, K. A., Havrylenko, O. A., Zajtsev, L. O., Ivanova, A. Yu., Malyshev, O. O., Muzyka, I. V., Okipniuk, V. T., Romins'kyj, Ye. V., Samojlenko, O. O., Siryj, M. I., Usenko, I. B. (ker. kol.), Khodakivs'kyj, M. D., Khud, L. V. (2014). Sudova vlada

- v Ukraini: istorychni vytoky, zakonomirnosti, osoblyvosti rozvytku. Kyiv: Vydavnytstvo «Naukova dumka» NAN Ukrainy, 330–333.
26. Tyschuk, B. J., Bojko, I. J. (2015). *storiia derzhavy i prava Ukrainy: akad. kurs: pidruchnyk*. Kyiv: In Yure, 426.
 27. Tyschuk, B. J., Bojko, I. J. (2015). *storiia derzhavy i prava Ukrainy: akad. kurs: pidruchnyk*. Kyiv: In Yure, 426–427.
 28. Zemlianska, V. V. (2002). Kryminal'no-protsesual'ne zakonodavstva Tsentral'noi Rady, Het'manatu Skoropads'koho ta Dyrektorii. *Teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh vchen'*. Kharkiv, 10.
 29. Tyschuk, B. J., Bojko, I. J. (2015). *storiia derzhavy i prava Ukrainy: akad. kurs: pidruchnyk*. Kyiv: In Yure, 428.
 30. Bojko, I. J. (2014b). *Istoriia pravovoho rehulivannia tsyvil'nykh, kryminal'nykh ta protsesual'nykh vidnosyn v Ukraini (IX–XX st.): posib. dlia stud. vysch. navch. zakl.* Lviv: Vydav. tsentr LNU imeni Ivana Franka, 762.
 31. Zemlianska, V. V. (2002a). Kryminal'no-protsesual'ne zakonodavstva Tsentral'noi Rady, Het'manatu Skoropads'koho ta Dyrektorii. *avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. iuryd. nauk : spets. 12.00.01 «Teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh vchen'»*. Kharkiv, 12.

SOURCES AND CHARACTERISTICS OF LAW IN THE UKRAINIAN «HETMANAT» STATE UNDER P. SKOROPADSKYI

Ihor Boyko

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: igor.boiko@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-8444-6787*

The article analyzes the sources and characteristic features of law in the Ukrainian «Hetmanate» State under P. Skoropadskyi. The prerequisites for the formation of the Ukrainian State under P. Skoropadskyi are revealed. It is noted that in matters of ensuring the legal basis of the activity of the Ukrainian State, the Hetman's government followed the path of restoring the effect of those normative acts of the tsarist government and partly of the Central Rada, which did not contradict the socio-economic and political interests of Hetman's Ukraine. It is assessed as positive that the Hetman power established clear principles of the law-making process from the very beginning of its existence. It is emphasized that in the «Laws on the Provisional State System of Ukraine» it was stated that the law adopted, that is, signed by the Hetman, enters into force «from the time specified for that purpose in the law itself», and the law could only be canceled by another law.

Considerable attention is focused on the analysis of features of civil, criminal and procedural law in the Ukrainian State. It is established that several laws were issued in the field of civil law that regulated the issues of ownership and possession. They generally strictly defended the inviolability of private property and legal ownership. The Law of April 29, 1918, signed by Hetman P. Skoropadskyi, contained several norms related to civil relations.

It is argued that criminal law in the Ukrainian State under the Hetmanate had an open punitive orientation. This, in particular, confirms the increased attention of legislators to the classification of crimes into the following types: against the state and the protection of public order and public peace (these included illegal actions aimed at violently changing or

overthrowing the constitutional order or seizing state power; encroachment on the life of a statesman; banditry; smuggling and others); against property (theft, robbery, fraud, intentional destruction or damage to property and other economic crimes). As for the latter, the fight against speculation in various types of goods was mainly waged. Attention is also drawn to the legislative regulation of the fight against other types of crimes, in particular crimes against the person, the defense capability of the state, bribery, the procedure for conducting certain criminal cases, etc. Criminal punishments for crimes and other offenses were quite severe: death penalty, imprisonment, confiscation of property, fines, exile from the state, etc.

Special attention in the Ukrainian State is paid to procedural law. Since the existence of the Hetmanate, a mixed judicial system has operated in Ukraine, that is, courts created by the Provisional Government, courts established by the Central Council, as well as judicial institutions from the time of the Russian Empire, revived by the government of the Ukrainian State. One of the primary tasks of the Hetman's administration was to establish the effective functioning of the judiciary. The normalization of the situation in Ukraine largely depended on this. On May 3, 1918, P. Skoropadskyi appointed M. Chubynskyi as Minister of Judicial Affairs by his order, who was given a rather responsible task: to restore the activities of judicial bodies. As a result of the work carried out, on July 8, 1918, the Council of Ministers adopted the law «On the formation of the State Senate», which repealed the law of the Central Rada of December 2, 1917, on the introduction of the General Court and established the State Senate in Kyiv as the highest instance of judicial and administrative affairs.

Keywords: sources of law, legislation, state, legal regulation, Ukraine.

*Стаття: надійшла до редакції 10.09.2023
прийнята до друку 21.11.2023*